

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului :	Prețul inserțiunilor :	Correspondențele sînt a se adresa redacțiunii „FÓIA DIECESANĂ“; cără banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.
Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl. --- cr. " " " " " pe $\frac{1}{2}$ an . . . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . . . 14 franci " " " " " pe $\frac{1}{2}$ an 7 "	Pentru publicațiunilor oficîose, concurse, edictes etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl.	

Cuprinsul: Circulariu cons. în cauza participărei pruncilor de școlă la înmormentări. — Raportul gen. al senatului episcopesc către Sinodul eparchial. — Recunoștiunța Românilor brașoveni față de protopopul lor de ôrecând Ioan Popasu. — Spicuirii istorice. Împăratul Traian. — Instruirea petițiunilor pentru pensionare seu ajutorarea din fondul regnicolaru de pensiune al învățătorilor. — Varietăți. — Concurse. — Licitațiune minnendă.

Nr. 213 S. ex 1888.

Circulariu

cătră tôte oficiile protopresbiterale, comitetele parochiale, învățătorii și învățătoarele din diecesa Caransebeșului.

Între causele mortalității celei mari, care domnesce în patria noastră, după observările făcute, sînt și unile datini religiose.

Astfel este datina de a merge pruncii de școlă la înmormentări, unde petrec cîntînd ôre întregi cu capul gol în ger, în ploie și în vînt, de multe ori slab îmbrăcați și slab încălțați.

Și mai periculoasă devine această datină în timp de bôle epidemice.

Drept aceea Consistoriu cu provocare la intimatul ministerial din 23 Martie 1888 Nr. 5926 în sedința sa din 27 Aprilie 1888 a dispus:

1. În timp de bôle epidemice n'au se mîergă pruncii de școlă la înmormentări.

2. În timp de êrnă, apoi tîmna și primavara în timp ploios și peste tot în timp friguros, se pot lua la înmormentări numai de acei prunci de școlă, cari sînt sănătoși, robusti, bine îmbrăcați și încălțați, ca se pîta suporta frigul și tempestatea fără orice periclu.

Acastă ordinațiune Pré On. oficii protopresbiterale o vor aduce la cunoștiunța

tututor comitetelor parochiale, apoi a tututor învățătorilor și învățătoarelor din tractul lor avînd a lua dela fiecarele revers de primire și al trinite încôce.

Caransebeș, în 10 Maiu 1889.

Președintele Consistoriuului

Filaret Musta m. p.,
Protosincol.

— * — * — * — * —

Raportul general

al senatului episcopesc către Sinodul eparchial.

Subsemnatul Consistoriu ca senat episcopesc are onôrea a subșterne venerabilului Sinod eparchial următoriu raport asupra activității sale în decursul anului trecut 1888.

I. Esibite au intrat la acest senat în decursul anului 1888 1329. cari tôte sau resoltit.

II. Starea fondurilor și fundațiunilor diecesane.

Prezum se pîte vedea din inventariul alăturat la preliminaru, tôte fondurile și fundațiunile diecesane au la olaltă

Active:

1. în bani gata	7714 fl. 25 cr.
2. în casse de păstrare	85.611 " 45 $\frac{1}{2}$ "
3. în obligațiunilor de stat	135.650 " — "
4. în obligațiunilor private	46.032 " 62 $\frac{1}{2}$ "
5. în pretensiuni	69.372 " 53 $\frac{1}{2}$ "
La olaltă	344.380 fl. 86 $\frac{1}{2}$ cr.
6. în realități în preț de	117.635 " 55 "
Peste tot	462.016 fl. 41 $\frac{1}{2}$ cr.
Passive:	
fae peste tot suma de	40.705 fl. 15 cr.

Din activele de	462.016 „	41 $\frac{1}{2}$ „
Subtragând pasivele de	40.705 „	15 „
Resultă că activele întrec pasivele cu	421.311 fl.	26 $\frac{1}{2}$ cr.

III. Comunele bisericesci:

Stând adevărul datelor subșternute la Consistoriū și a prețurilor, posed:

În realități:

a) bisericesci:

1. 328 de edificii bisericesci, în preț de	2.023.969 fl.	42 cr.
2. 59 de case parohiale, în preț de	32.780 „	— „
3. 13 $\frac{1}{2}$ de case pentru închiriere în preț de	69.640 „	40 „
4. 14.002 jugere 1520 stâng. □ de pământ ca dotațiune preoțească în preț de	660.990 „	82 „
5. 700 de jugere 1518 stângeni □ de pământ ca fundațiune bisericescă în preț de	56.404 „	73 „
6. 50 $\frac{1}{2}$ altfel de realități, în preț de	17.345 „	— „

La olaltă . . . 2,861.130 fl. 37 cr.

b) școlare:

1. 257 de edificii școlare în preț de	323.715 fl.	— cr.
2. 29 de edificii școlare, fără locuințe de învățătorii, în preț de	21.775 „	— „
3. 6 case separate pentru locuințe de învățătorii, în preț de	4.700 „	— „
4. 3 case pentru închiriere, în preț de	2.500 „	— „
5. 585 de jugere 1553 de stângeni □ ca dotațiune învățătorescă, în preț de	45.312 „	08 „
6. 210 jugere 542 de stâng. □ ca fundațiune școlară în preț de	12.945 „	— „
7. 19 altfel de realități în preț de	2360 „	— „

La olaltă . . . 413.307 fl. 08 cr.

Averi mișcătoare:

a) bisericesci

1. Capital bisericesc în sumă de	770.529 fl.	68 $\frac{1}{2}$ cr.
2. Recusite și ornate bisericesci în preț de	301.127 „	26 „

La olaltă . . . 1.071.656 fl. 94 $\frac{1}{2}$ cr.

b) școlare:

1. Capitale în sumă de	96.772 fl.	66 cr.
2. Mobile și recusite școlare în preț de	24.629 fl.	25 cr.

La olaltă . . . 121.401 fl. 91 cr.

Recapitulare.

1. Averi bisericesci și școlare nemiscătoare în preț de	3,274.437 fl.	45 cr.
2. Averi bisericesci și școlare mișcătoare în preț de	1,193.058 fl.	85 $\frac{1}{2}$ cr.

Peste tot . . . 4.467.496 fl. 30 $\frac{1}{2}$ cr.

Pasivele:

Datori bisericesci	91.640 fl.	41 cr.
Datori școlare	10.940 „	26 „

La olaltă . . . 102.580 fl. 67 cr.

Conspcctul despre starea averilor bisericesci și școlare pro 1888 sē alătură sub % pe lângă aceea observare, că în acest conspcct nu sânt cuprinse datele privitoare la

starea capitalor bisericesci și școlare dela comunele bisericesci: Biniș, Bogșa-montană, Comoriste, Moniom, Mercina, Reșița-montană și Reșița-română, care date nu ni s'a subșternut.

IV. Despre revisiunea socotilor bisericesci și școlare pro 1888.

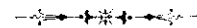
Socoteli bisericesci au intrat în decursul anului 332, saū revēđut 332, saū dificultat 2 și saū aprobat 330. Socoteli de ale fondurilor școlare au intrat 57, saū revēđut 57 și saū aprobat 57. Socoteli de cult au intrat 87, s'au revēđut 87 și s'au aprobat 87. Preliminarii și repartiții de cult au intrat 260, saū revēđut 260 și saū aprobat 260. Preliminare bisericesci au intrat 230, saū revēđut 230 și s'au aprobat 230.

Raportul esactorului diecesan sē alătură sub %.

În celelalte cauze urmēzā raporte speciale.

Cu acēsta terminând ne rogăm a ni-sē vota absolutoriul îndatinat.

Ca ranse beș, din ședința Consistoriului ca senat episcopesc, ținută în 4 Aprilie 1889.

Recunoscința Românilor brașoveni față de protopopul lor de ore când Ioan Popasu.

Cetim în Nrul 109 a. c. al „Gazetei Transilvaniei“, că Lună în 8/20 (Maiu) a. c. școlele centrale române din Brașov și-au sērbat maiialul lor îndatinat, carele se va numi pe viitoriu: „Sērbarea lui Popasu“, în amintirea fericitului Episcop Ioan Popasu, carele ca protopop al Brașovului a fost unul din pīcipalii întemeietori ai gimnasiului român de acolo. — Gratulăm și noi fraților Români brașoveni la fericita esecutare a acestei nimerite ideī, fiind-că fericitul Episcop, după lucrări obositoare, iubea foarte mult petrecerile nevinovate în aer liber și cu deosebire între copii.

Cine și cum a fost Popasu și în tenerete și la bătrēnețe, și pentru-ce a meritat el acēstă eternizare? la acēste întrebări ne respunde mai bine „Școla și Familia“, — o foie lunară pentru părinți și învățatori redactată în formă de broșură cu mult talent de mai mulți profesori și învățatori în Brașov, — în nesce schițe biografice ale fericitului Episcop publicate în anul 1887 cu ocasiunea sērbarei iubileului preoției lui de 50 de ani. Etă cum l'a caracterisat numita foie pe în Domnul adormitul nostru Episcop:

Popasu ca tēner preot și protopop era om frumos, rumen la față, cu ochi vioi, mari și pētrunđetori și cu pēr negru.

Āmbra de regulă îmbrăcat în reverendă, vestimentul oficios al preoților noștri, éra preste reverendă purta o manta cu guler mare lăsat pe spate și în cap avea cilindru, care-l purtă până la anul 1855.

Era om vioi și glumeț¹⁾, o însușire caracteristică moștenită dela părinți, și-l plăcea sē iée parte la petrecerile tinerilor și chiar ale copiilor.

¹⁾ Prea Sānția Sa și-a fost conservat până la bătrēnețe acel umor foarte fericit.

Când făceau școlarii vre-o excursiune în *Stejeriș*²⁾, îl vedeai pe protopopul Popasu amestecându-se și el printre băieți, cari se jucau d'a mingea; ba odată îmi aduc aminte, că, luând bețul dela un băiat, bătut mingea cu atâta putere, încât îi sări cilindrul din cap.

Își pôte închipui cine-va, cum era Popasu, cu un astfel de natură fericit, între profesori și între toți aceia, cu cari se afla în societate.

El era sufletul societății; fără de el nu era viață. Așa l'am auzit istorisind pe directoriul Muntean, pe profesorul Oroian și tot astfel istorisesc ați tata Alnăsan, care singur mai e în viață dintre vechii profesori din timpul protopopului Popasu.

Dar nu numai în societate cu profesorii, pe cari i iubia el foarte, era el astfel, ci în ori-ce societate, la ori-ce petrecere, în Brașov și în comunele protopopiatului său.

Când Popasu eșia în protopopiat, d. e. la Săcele, atunci era și de sărbătoare. Atunci preoții, învățătorii, notarii și toate persoanele de frunte din comune alergau la dânsul și se simțiau fericiți, că pot fi în societatea lui *Popasu*, la care aflau sfat, povață, curaj și un suflet voios, avut de umor.

Mai avea Popasu și alte însușiri bune. Îi plăcea să amble mult pe jos, să petrecă în aer liber, cu deosebire la grădină.

Acasă arare-ori ședea pe scaun; mai vartos îi plăcea să stee în picioare și să se primble prin odaie³⁾.

Acosta o făcea el chiar și când avea vr'o vizită. Pe oște îl poftea să ședă pe scaun, era el sta în picioare.

Bucuria cea mai mare a *Popasului* era, când auzia de o faptă nobilă, de o faptă mare, plină de jertfe, când cetea de o faptă, ce-i înalța națiunea, pre care o iubea mai pre sus de toate.

Nu mai atunci era Popasu trist, când vedea o faptă nemorală sau când vedea, că nu pôte să o scotă la cale cu orbia și cerbicia omenilor. Atunci se necăjia, și în necăsu îi scăpa une-ori cuvântul, că-i părea rău, că sa făcut preut și că de ar fi fost căsătorit și de ar fi avut 70 de copii, pe nici unul nu l-ar fi făcut servitoriul altariului.⁴⁾

Atunci însă înțelepta-i mamă îl întăria cu cuvântul, îi da curaj să mērgă înainte pre calea spinosă și grea a apostolatului său.

Idealist devotat binelui de obșce și înflăcărat pentru binele nēmului său, *pre care-l iubea din suflet*, Popasu nu era și nu putea fi omul banului, nici limba nu-i putea fi departe de buze.

Nu era ca atâți fățarnici, cari înghit cămila și străcură țințarul. Nu era ca atâți prefăcuți, chiar preoți, ale căror cuvinte sânt dulci ca mierea, era inima plină de venin.

²⁾ Așa se chemă locul, unde se fac excursiunile maiiale ale studenților școlilor gimnasiiale, reale și comerciale din Brașov.

³⁾ Așa făcea și la bătrânețe.

⁴⁾ Cuvinte auzite de preotul B. din gara mamei lui Popasu.

Popasu era om al adevărului. Cuvântul lui era o revērsare a adevărului celui mai curat, simțit viu de inimă.

Asta a fost cauza, că ipocriții sau fariseii fățarnici nu puteau avea intrare în inima lui. Pe accia *Popasu* îi ura din suflet, și la felurite ocașii își vērsa focul inimei asupra „lupilor îmbrăcați în pele de oie.”

În toate era *Popasu* esemplul poporului său: Esemplu în gândiri și aspirațiuni mărețe. Esemplu în iubire până la extrem pentru națiunea sa.

Esemplu prin simțul său de jertfire pentru lucrări de obșce.

Crucerul cel din urmă îl da, unde scia că face vr'un bine.

Atâți săraci, atâți studenți, și învățători lipsiți ar putē-o dovedi acesta.

Aușind, că învățătorul B. nu și-a primit lēfa și că din cauza acesta vre să-și părăsască postul, îl chemă și îl întrebă, cât are să mai pretindă, și spunēndu-i, că pretensiunea îi face 30 fl. scote el 30 fl. și-i dă.

Altă dată mergēnd în visitațiune în protopopiat și vedēnd în comuna Bacifalu, că nu e sobă în școlă, scote 20 fl. și-i dă reprezentantului bisericeii de acolo G., să cumpere sobă pentru școlă.

Atâta era *Popasu* de darnic, încât să întēmpla adese-ori, că nu-i mai rămânea nici un crucer în buzunariu.

Atunci cerea dela alții, cari aveau, și întrebând fiind, cum de n'are bani, avēnd bune venituri ca protopop, le rēspundea: am dat sēracului cutare, studentului cutare; *am dat tot, acuma vi vōuē rēndul să-mi dați mie.*

Așa era *Popasu*: uita de sine, uita de trebuințele sale cele mai neîncungiurate, numai ca să pōtă face bine altora. Atâta era de cuprins de idea, de a face bine altora!⁵⁾

Ca preot *Popasu* a fost un adevērat reprezentant al lui Christos.

Puterea lui apostolică se cuprinde nu în felurite forme esteriore, ci în *cuvēnt*.

El nu era ca atâți preoți luminați d'ail nēmului românesc, cari lumina talentului lor, după vorba scripturei, *o pun sub „obroc.”* El nu era ca atâți preoți trecenți prin școli înalte, cari, bine că și-au immagazinat în cap comori de înțelepciune, dară le țin închise ca într'un sicin, nevoind său fiindu-le lene a da dovadă despre hărnicile lor sufletesci, astfel că între ei, preoții erudiți, și între preoții cei mai de rēnd, cari n'aun învățat decât câte o școlă, două ca de marturie, nu este nici cea mai mică deosebire.

Popasu era convins, că biserica lui Christos este o *institațiune de cultură religiōsă-morală*, era

⁵⁾ Un cas dintre altele multe. Fostul director scol. rom. din granița Lupulov se afla în Timișoara în estre-oă desperațiune, ne mai avēnd cu ce trăi la bătrânețe. Capitanul orașului de atunci Cermenea îl recomandă Episcopului Popasu spre ajutorare și Episcopul l'a susținut mulți ani până la mōrte și l'a îngropat cu spesele lui. R. f. d.

preoții bisericii sînt *încețătorii poporului*, cari aū chemarea al conduce pe căi bune cu cuvîntul apostolic.

Căci cu cuvîntul a întemeiat și Christos biserica, și cu cuvîntul o a lătit și înălțat apostolii și toți, căți ca adeverați urmași ai apostolilor aū călcat cu demnitate în urmele lor.

Întocmai ca apostolii lui Christos *Popasu* cu *cuvîntul* a luminat poporul; prin cuvînt voia să descepte într'însul gîndiri și simțeminte adevărate; prin cuvînt să ațite inimile la fapte de jertfire.

Și chiar în *cuvînt* *Popasu* era maestru; în cuvînt era puterea lui.

Cînd vorbea de pre catedră, trăsurrele feței îi erau iluminate de puterea cea sântă a ideelor, ce-i pătrundeau sufletul.

Și cuvîntul se revêrsa din peptul lui ca valurile unui torent și răpia iresistibil și ducea înainte inimile ascultătorilor.

Biserica sântului Nicolae din Schei gemea atunci de mulțimea poporului.

Străini de națiune și confesiune veniau, veniau să asculte pre rēnumitul predicatorii *Popasu*!

Nemții îl numeau *Schleiermacher* al Românilor, éra Români îi diceau *Ioan gură-de-aur*.

Încât au avut dreptate și unii și alții, nu știu; una știu însă, că mi-a rămas nesters din suflet, cumcă *Popasu* vorbea de-1 „*ungea pre om la suflet.*”

Vorbea într'o limbă nemăestrită, într'o limbă firéscă, așa că toți îl înțelegeau, învățați și neînvețați; toți îi simțiau puterea creatore a cuvîntului.

Și el vorbea astfel chiar de adevêrurile cele măi înalte.

Vorbea rar și cu voce puternică. Tonul cuvîntului lui îi era puternic ca tunetul.

În multe biserici am fost, pre mulți predicatori i-am auzit, în patrie și în străinătate, români și străini, dar un ton așa de metalic, un ton așa de puternic și tot de-o-dată așa de dulce și pătrundătoriu n'au măi auzit.

Și *Popasu* vorbea astfel nu numai în biserică.

Îni aduc aminte, ce impresiune produse cuvîntul lui cu ocașinea deschiderii ședinței Asociațiunii transilvane în sala gimnasiului nostru (a. 1862) asupra tuturor membrilor Asociațiunii, cu deosebire asupra nūmêroșilor ôșpeți veniți anume dela Bucuresei și din alte locuri ale României (în cari Odobescu, Laurian, Sion și alții), ca să iée și ei parte la ôșpêțul sufletese al fraților lor.

Așa vorbea *Popasu* pretutindenți: în adunările reprezentanței bisericesci, în adunările Eforiei școlilor, pretutindenți cu însuflețire pentru causele de obsee.

Și o viêtă nouă, și un nou spirit să producea atunci între Români Brașovului.

Atunci Brașovenii mergeau în frunte cu simțul lor de jertfire pentru binele de obsee.

Întrebați pe cei-ce măi sînt în viêtă de pe timpul acela, și ei vê vor spune, cum să întreceau

atunci toți a aduce jertfe pentru lucrurile românesci. Cum îi bătea inima tuturor pentru fie-ce întreprindere românescă!

Și sêrbătorile românesci erau atunci adevărate sêrbători, la care inima să pătrundea de profunde simțiri, și gîndirea să înălța la ideale!

Apoi, cînd era vorbă, de a-le aduce întemeiătorilor gimnasului tributul de piosă aducere aminte, cînd era vorba, de a celebra în sanctuarul lui sêrbătoreea geniului institutului măreț, creat cu atâtea jertfe de bani și cu atâtea muncă sufletescă: cu câtă ardore, cu câtă însuflețire, nu alerga atunci tēner și bētrân la palatul *întelepciunii*!

O! în adevêr, era altă viêtă, altă însuflețire, alte aspirațiuni în Brașov pe timpul protopopului *Popasu*!

Și Români Brașoveni erau lăudați și numele lor pronunțat cu fală în tôte părțile României, fiind-că *Popasu* era cu ei și în fruntea lor; fiind-că el era spiritul lor conducătoriu, îndreptându-i în tôte, îmbărbătându-i să fie cu tărie de suflet, să fie stăruitori, să iubească binele și propășirea nemului lor, cu un cuvînt, să fie așa, cum îl trăgea inima să fie el; căci cu bărbăție neînfrântă, răbdătoriu și cu perseveranță de fer era el, și din fântana sufletului plină pentru binele nemului său își scotea și apa cea vie dătătoare de adevărată viêtă națională și umanitară și o da tuturor.

Astfel a fost *Popasu*, și numai fiind-că a fost astfel, i-a fost cu puțință să scotă la capêt ceea-ce a făcut ca protopop al Brașovului și măi târziu ca episcop al Caransebeșului.

Idea conducătoare, am putea dice, *principiul vieței* lui *Popasu* fiind „*cultura nemului său românesc*”, el s'a încordat tot de una să-i facă pre fiii săi sufletesci să înțelegă bine prețul învățaturii, să îmbrățișeze cu căldură cauza școlilor, și să-i înduplece a aduce jertfe pentru școle, avēnd convingerea, că *numai poporul povățuit de lumina, ce o da școla, e în stare a-și crea o sorte măi bună atît materială cît și morală.*

Dacă spiritul lui *Popasu* n'ar fi produs nimica alta, institutul școlilor centrale române din Brașov, creat în prima linie de geniul lui, ar fi de ajuns a-i eternisa numele!

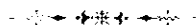
Dar *Popasu* și în patria adoptivă a Caransebeșului, unde a ținut în mână toiagul episcopesc, a dat probe învederate, ce pôte produce energia, stăruința, iubirea de progres și activitatea neobosită a unui om inspirat de o idee predomnitoare în sufletul său.

Cînd a ajuns ca Episcop la Caransebeș, *Popasu* a aflat numai cu nume de reședință o zidire veche aproape ruinată, éra diecesa era lipsită de institut teologic, de școlă pedagogică, de tipografie diecesană și de tot ce este temelul progresului: écă! acestea tôte s'au creat și sînt astăzi în ființă prin stăruințele lui cele neobosite.

Tot *Popasu* e cel-cc a dispus, ca se se introduce și în eparchia Caransebeșului conferințele învățătoresci, cari au și dat acum nou avânt instrucțiunii publice populare din întregă diecesa Caransebeșului. El e și înființatorul reuniunii învățătorilor din întreaga diecesă, contribuind și cu mijloce materiale la crearea fondului ei.

Și în urmă, dacă vr'odată Caransebeșenii vor ajunge să-și aibă și ei gimnasiul lor românesc⁶⁾, precum îl avem noi aici în Brașov, apoi de bună seamă și în această privință *Popasu* i-și va avea meritul său, căci școlă, sub ori-ce formă, fie școlă primară, fie secundară, cu un cuvânt fie ori-ce instituțiune de cultură națională sau umanitară, a fost idea predominantă a sufletului lui *Popasu*, visul, care nu-i da pace, până-ce nu se prefăcea în trup.

Așa a fost *Popasu* în Brașov ca protopop, așa a fost ca Episcop al Caransebeșului: *un adevărat fiu și demn bărbat al națiunii sale.*

Spicuri istorice

(din Dr. Heinr. Franke: „Zur Geschichte Traians und seiner Zeitgenossen“ de P. Broștean).

(Continuare).

II.

Împăratul Traian.

Împăratul Traian, glorioșul nostru colonizator în Dacia traiană, era de origine dintr'o familie veche iberică cu numele *Traians*. Tata lui, Traian, fiul lui *Ulpian* escelase în diferite lupte prin vitejia sa și deportând și o învingere asupra *Partilor*, devenise locotitoriul împăratului în provincia Siria.

Despre Traian tatăl, ne istorisesc *Flavius Iosephus*¹⁾, că la luarea cetății Japha dânsul era prefectul legiunei a X și a fost trimis de împăratul Vespasian cu 2000 pedestrași și 1000 călăreți încontra numitei cetăți, carea întărită dela natură, a mai fost încă scutită și prin un zid indoit. Locuitorii apărându-se în contra lui Traian au fost bătuti și siliți, a-se retrage după zidul cel dintâiu al cetății, însă fără de a putea opri pe Romanii, de a intra și ei. Vădând cei din cetate acesta, închiseră porțile și i lăsară pe nefericiții apărători afară din cetate, temându-se, ca nu cumva se între și inimicii în cetate. Romanii închidând și dânsii, porțile dela zidul dintâiu, năvăliră asupra nefericiților apărători rămași închiși din cetate și-i nimiciră pre toți aproape 2000 de oameni, perdând însă și dânsii un număr mare de luptători. Traian cugetând, că cetatea s'ar afla acumă fără apărători și că cei rămași în cetate de frică și de spaimă vor înceta de a mai lupta și de a se apăra, voia să cedeze onorea învingerii finale și a luării cetății în favorul împăratului Vespasian și a fiului său Titu, trimise asadară curieri lui Vespasian și împărtașindu-i cele întemplate îl roga să-i trimită pre fiul său Titu, ca cu ajutoriul acestuia să se

săvârșască supunerea cetății. Vespasian trimise pe Titu cu 500 călăreți și 1000 pedestrași, pentru că după raportul lui Traian nu cugetă alta, decât că întreprinderea cardinală era încă de efectuit. Titu îndată după sosirea sa înaintea cetății i-și proiecteză planul de operațiune, predă lui Traian conducerea aripei stânga, ér dânsul luă asupra sa conducerea generală și a aripei drepte în special. Romanii puseră pe toate laturile scării de asalt, îi goniră pe Galilei după o luptă scurtă de pe ziduri, peste cari săriră Titu cu consortii sei, cei dintâi în cetate. Însă aici se desvôltă încă o luptă crâncenă și sângeroasă prin stradele înguste, cari paș de paș trebuiră să se cucerescă, până-ce femeile de pe acoperișele caselor aruncară asupra inimicilor tot, ce le era la mână. Până la 3 ore p. m. a durat lupta și apărarea cetății cu nimicirea luptătorilor, ér furia Romanilor era atât de mare, încât numai cruțară nici bătrâni, nici junii, ei-i omoriră pe toți, ce erau de sexul bărbătesc, ér femeile și copii, cari rămaseră îi dechiarară de sclavi.

Despre sôrtea lui Traian Tatăl, faptele lui mai departe, și despre mórtea lui nu ne-a rămas nici o veste. Sigur e numai atâta că la anul 853 după fundarea Romei dânsul era deja mort, căci în acest an a ținut Pliniu panagericul său și țiece aci despre dânsul; „Éra Tu, o tata Traiane! sești deși nu între stele, dar totuș tare aproape de ele“²⁾.

Traian Tatăl au avut un fiu: pe Marcu Ulpian Traian și o fiică: Marciana.

Marcu Ulpian Traian sau născut în 18 Septemvrie a. 54 n. Chrs. în Italică o colonia romană în partea sudică a provinciei *Bœtica*, carea se numia mai înainte și *Turdetania*, în depărtare de o milie ispanică de *Hispanis*. Pe ruinele ei era zidită Sevilla veche. Împrejurul se numesc și astăzi *Talca*, ér locul pórta numele *Alcala de Rio*, fiind așezat lângă riul *Bœtis*. — Guadalquivirul de astăzi. Unii dintre scrietorii vechi presupun, ca familia lui Traian ar fi de origine din Italia, ér dânsul s'ar fi născut în *Tudor* astăzi *Todi* în *Umbria*, sânt însă combătuți prin istoriograful cel mai însemnat alui Traian³⁾, carele dechiară precis, că Traian au fost spaniol, și nici născut, nici imigrat în Italia.

Acest M. Ulp. Traian este bărbatul, pre carele prevedința l'a ales și destinat de colonizatoriul și urdătoriul poporului român din Dacia Traiană, eternisându-si astfel numele său divin și faptele sale gloriose în inima și în graiul unui popor vrednic de întemeiătoriul său.

Despre tinerețele lui Traian, durere! n'avam mai nici o știre.

Să presupune, că dânsul încă în etate de 14 ani ar fi asociat pre tatăl său în diferite resboie, la care a luat acesta parte. În resboiele contra *Partilor* și *Jidanilor* luă deja parte activă pre lângă tată-sau,

¹⁾ S'a făcut încrezarea, de a înființa un gimnasiu superior, dacă Guvernul gâsescă nod în papură.

²⁾ de bello judaico lib III. cap. II.

Rel.

³⁾ Plin. paneg. 89.

⁴⁾ Dio Cass. sau încă și mai mult Epitomeus Hippius tom II. pag. 1120. §. 31 și 32.

și escelând prin bravură și vitejie devenise favoritul armatei romane. În decursul unui serviciu de 10 ani, săvârșit într'un resbel continuu în calitate de tribun militar 'avusese ocaziune, a cunoște obiceiurile diferitelor popóre, starea țărilor și favorile lor și a se da ușor întru suportarea fatigiilor climatice⁴⁾.

După fiecare resbel înaintă treptat și administra la a. 78 d. Chrs pretura și la a. 91 d. Chrs consulatul. În calitatea cea din urmă, administrând împreună ca consulul *M. Aeliu Globrio* se dice, ca prorocindu-i-se viitorul lor, lui Traian i-ar fi prorocit, că va deveni împărat, ér lui Glabrio perire⁵⁾. Glabrio într'adevăr suferi mai apoi martiriul creștinismului.

După primirea demnității de consul Traian plecă în Spania, cum susțin unii temându-se de persecuțiunile tiranului *Domitian* față de toți acei bărbați, cari escelau prin nobila lor purtare și erau distinși de poporul roman, probabil însă trâmisi de acest împărat în demnitate de proconsul spre administrarea acelei provincie însemnate, de óre-ce nu se póte presupune, că un caracter, ca Traian, ar fi suferit de frică întreruperea unei cariere începută cu atâta glorie, pentru-ca urmând datinei timpului seu să se deprindă numai cu plăceri și cu o viață neactivă în sinul provinciei sale natale. O mulțime de zidiri și inscripțiuni în Spania, cari pórtă numele lui Traian, dovedesce prezența și îngrijirea sa, érá prin acesta activitatea lui Traian în Spania.

Din Spania fu Traian érá de *Domitian* rechemat și trâmisi în Germaniamă contra popórelor barbare⁶⁾, căci astfel vorbesce Pliniu: „Eu sânt convins, că acel împărat, carele în acele resbóe în Germania din Spania pre tine, ca cel mai puternic val, te-a chemat, însuș a fost descuragiat și invidia meritele altora chiar atunci, când avea lipsă de ajutoriul acestuia, nu fără îngrijire a fost constrins a-te admira etc.“ — „Spania și Germania sânt apărate și despărțite atât prin număróscle lor popórá și prin un teren vast, care se despărția prin Pirenei, Alpi ș. a. — nesocotind aceste uriese lanțuri de munți. — Când Tu conduceai legiunile, atât de grabnic era mersul — încât le luai în sbor cu Tine, Tu nici când nu Te întorceai să cauți după vre-un car sau vre-nu cal. Armăsariul Tău nu-ți servia pentru comoditate în mersul Tău, ci mai mult de un mijloc de mândrie și de podóbă, și urmau după Tine cu ceilalți armăsari; Tu Te serviai de densus numai atuncea, când în zilele de răpaus puteai să alergi pe densus pe câmpia cea mai de aproape și voiai să rădică nuori de pulbere după Tine“. Va să șică, Traian nici chiar după mersurile cele mai forțate și ostentive nu voia să întrerupă esercițiile sale militare.

Încă dela a. 112 înainte de Chrs sub consultatul lui *Caciliu Metellu* și *Papiriu Carbo* durau cu puțină întreruperi luptele Romanilor în Germania.

Pe la a. 98 d. Chrs când Traian purta comanda supremă la *Rhinu* să aflau colo *Teneterii* și *Bructerii*, pe lângă acestia imigrau și se asociau *Chamaverii* și *Angrivarii*, după-ce Bructerii prin aliarea cu unile popórá învecinate erau alungați și nimiciti, fie din ură în contra lor, fie pentru a face prădi, — fie în fine, cum scrie Tacitu⁷⁾ din îndurarea țărilor față de noi. Mai mult decât 60.000 cădură în luptă.

Totuși despic înfrângerea totală a Bructerilor nu póte fi vorba, căci mai în urmă éráș apar ca un popor independent în vechile lor locuințe. Acesta o adeveresce Pliniu⁸⁾ într'o scrisóre către *Macrinus*: „Éri i-s'a încuviințat lui *Vestriciu Spurinna* la propunerea împăratului din partea senatului o columnă triumfală; nu ca la mulți, cari nici când n'au luat parte în luptă, n'au vădut nici când o taberă, n'au auzit nici când o trimbiță sunând, decât numai în teatre, ci ca acelora, cari și-au câștigat acest onor prin sudórea lor și prin sângele și faptele lor. *Spurinna* aședă pe regele Bructerilor prin puterea armelor în regatul său; el purtă resboiul și constrinse un popor atât de resboinic prin spaimă“. Decă trebuie să presupunem, că pe timpul, când Traian purta încă comanda supremă la *Rhin*, *Bructerii* erau unul dintre popórále principale, contra cărora erau îndreptate armele Romanilor.

(Va urma.)

Instruirea petițiilor pentru pensionare séu ajutorare din fondul regnicolaru de pensiune al învățătorilor.

I. La petițiunile învățătorilor de pensionare au a să alătura următoarele documente:

a) Estras din matricula botezaților pentru toți membrii familiei mai departe estras din matricula cununaților, tóte acestea în forma de informațiune familiară (családi értesítő).

b) Documente despre întreg serviciul împlinit. În atestatul despre serviciul cel din urmă este de a să pune acurat, că respectivul suplicante va rămănea în oficiu până să vor face dispozițiuni cu privire la pensionarea lui, séu că s'a retras din funcțiune, și că până când și-a scos séu și-va scóte salariul? în cazul din urmă trebuie să se pună în atestat ziua, în care s'a retras din oficiu și de când nu'și mai scóte salariul. Decă prin documentele despre serviciu alăturate nu s'ar putea aréta continuitatea în serviciu (d. e. și-a întrerupt cariera pre óre-care timp), atunci în sensul paragrafului 8 din articolul de lege din 1875 trebuie să arete cu documente autentice cauza întreruperii (d. e. morbul etc). Decă învățătorul a abdis de cariera învățătorescă, dar mai târziu ér' a îmbrățișat cariera cariera acesta, tre-

⁴⁾ Plin. paneg. 15.

⁵⁾ Dio Cass. Domit 12.

⁶⁾ Plin. l. c. 14. după a. 92. p. Chrs.

⁷⁾ Tac. Germ. 33.

⁸⁾ Plin. epp. lit. II. ep. 7.

bue să arăte, că starea sanitară sau altă asemenea împrejurare l-a silit, ca să abdică de cariera învățătorască și că n'a cerut escontențare; la din contră anii de serviciu înainte de întrerupere la pensionare nu se vor lua în considerațiune.

c) Cuitanțele sau libelul dela receptoratul r. u., prin care se adevărește, că a solvit taxele la fondul de pensiuie regnicolară al învățătorilor.

d) Atari învățători, cari în sensul paragrafului 44 al legii de pensiuie după anii de serviciu impliniți înainte de anul 1870, în sensul ordinațiilor guverniale, sau al vre unui regulament bisericesc ori comunal ori după prăcsă și-ar putea forma drept de pensiuie, afară de stat și de fondul de pensiuie regnicolară, față de alt fond de pensiuie, sau față de altă comună ori corporațiune, în cazul acesta să-și alăture documentul referitoriu la pretensiunea acăsta fie acela contract, regulament etc.

e) În cazul cuprins sub punctul d) este de a să alătura și instrumentul de dotațiune despre competențele din anul ultim de serviciu dar numai despre competențele împreunate cu oficiul de învățătoriu și nu d. e. și cu cel de cantor.

f) Dacă învățătorul și-a căpătat o parte sau întreg salariul în naturale, atunci să alăture un document autentic și despre valoare după calcul mijlociu al acclora din cei din urmă zece ani.

II. La petițiunile pentru ajutoriu ale văduvelor de învățători, după cum acelea au drept a cere ajutoriu sau dela stat sau din fondul de pensiuie regnicolară sau de aiurea pre lângă documentele înșirate trebuie să se accludă următoarele:

g) Estras matricolară despre mărtea bărbatului.

h) Estras din matricula botezaților pentru sine și eventual și pentru orfanii remași.

i) Estras din matricula cununăților.

l) Atestat dela preotul competent, prin care se adevărește, că a conviețuit cu bărbatul ei până în ora morței aceluia, sau dacă ar fi trăit despărțită de bărbat să arăte prin documente autentice, că ea sau bărbatul a dat ansă la despărțire.

m) La suplicile văduvelor de învățători confesionali etc. (nu a învățătorilor de stat sau comunali): trebuie să se alăture un atestat, prin care se adevărește, că văduva în sensul paragrafului 140 din articolul de lege 38 ex 1868 după mărtea bărbatului a căpătat salariul aceluia $\frac{1}{2}$ an, sau mai puțin timp, ori că n'a căpătat nici un fel de provisiune dela susținătorul școlii.

III. La suplicile orfanilor pentru ajutore trebuie să se alăture:

a) Estras matricolară despre mărtea părinților.

b) Estras din matricula botezaților pentru orfanii, din care să se vadă, că respectivii sunt legitimi.

c) Cuitanțele sau libelul dela receptoratul r. u., prin care se adevărește, că părinții au solvit taxele la fondul regnicolară de pensiuie.

d) Dacă orfanii ar avea drept de a pretinde ajutoriu afară de fondul de pensiuie regnicolară și din alt loc, atunci să alăture și documentul referitoriu la pretensiunea acăsta.

d) Document, prin care se se adevărește, că respectivul orfan nu e împărțit de vre-un ajutoriu de stat sau bisericesc, că n'are stipendiu sau că nu e primit în vre-un institut de creștere.

f) La petițiunile orfanilor de ambii părinți afară de cele înșirate să se alăture un atestat dela auctoritatea civilă, prin care se adevărește, că orfanii au tutor legal.

g) La petițiunile orfanilor de învățători confesionali etc. (nu de stat ori comunali) trebuie să se alăture un atestat, prin care se adevărește, că orfanii ori mama lor în sensul paragrafului 140 din articolul de lege 38 ex 1868 au căpătat salariul aceluia $\frac{1}{2}$ an ori mai puțin timp sau că n'au căpătat nici un fel de provisiune dela susținătorul școlii.

Publicând acestea după „Néptanítóok Lapja“ Nr. 27 din a. e. observăm, că învățătorii nostri vor face bine, dacă i-și procura succesiv și vor ținea totdeauna în bună ordine documentele acestea necesarii pentru pensionarea resp. ajutorarea văduvelor și ai orfanilor lor, împărțășind cu femeile lor lucrul, ca și ele în cas de lipsă să știe, că ce este de făcut. Astfel învățătorii respective familiile lor vor rămănea scutiți de multe alergături în toate părțile. Afacerea o ținem atât de momentuoasă, încât aflăm de consult și recomandăm, ca chiar și direcțiunile institutelor pedagogice să publice elevilor abiturienți starea lucrului pentru orientarea lor în viitoriu.

Varietăți.

Învățătorii din diecesa Caransebeșului eliberați dela serviciul de glóte. Dela institutul pedagogic: Directorul institutului Stefan Velovan și profesorul Patriciu Drăgălina. Mai este eliberat și archivarul consistorial Dimitrie Popovic. *I. Din protopresbiteratul Caransebeșului:* Damascin Daicovicin din Cărvăran. Dimitrie Iacobescu din Delinesci, Nicolae Birăescu din Peștere. Pavel Jurchescu din Ruginosul, Simeon Pocean din Soceni, Damian Juratoniu din Brebul, Arsenie Voscariu din Tincova, George Cătană din Valeadeni și George Rabagia din Zăgheui. *II. Din protopresbiteratul Lugojului:* Ioan Cozariu din Silha, Nicolae Popovicu din Barbosul, Aureliu Gherguța din Sgribesci, Dionisie Popovicu din Harmadia, Zenovie Logojan din Sarul mic. George Mieșu din Sinersig, Constantin Popovicu din Oloșag, Nicolae Ianculescu din Gavoșdia, Iacob Dabiciu din Zorlențul mare, Lucian Glavan din Dezesci, Mihaiu Simu din Hodoș, Ioachim Radulovicu din Remetea-Pogănic și Atanasie Aldan din Boldur. *III. protopresbiteratul Făgetului:* Alesandru Iclozan din Bichig. Alesandru Petrutoniu din Jupănesci, Ioan Popovicu din Bucoveț, Ioan Cișmaș din Bujor, Patriciu Logojan din Fărdea, Nicolae Amos Tulca din Juresci, Ioan Iovănescu din Sudrias-Japani, Simeon Vladu din Poeni, Traian Mihai-

loviciu din Lunca, Ioan Fărăș din Margine și Iosif Benga din Surducul mic. *IV. Din protopresbiteratul Jabelului:* Gligorie Paliciu din Valeapăi, Ioan Cheveresan din Valea-mare, Trifon Popoviciu din Iersig, Valeriu Bălan din Căpăț, Ioan Pisat din Hițias, Iancu Simu din Sculea, Ioan Traudafir din Vucova, George Petroviciu din Birda, Teofan Dobren din Șipet, Ioan Folea din Sacoșul-turcesc, Corneliu Musta din Șoșdea, Petru Mircu din Racovița, George Franț din Dubos și Iuliu Putcoviciu din Blajova. *V. Din protopresbiteratul Ciăcorci:* Iuliu Dragomir din Banloc, Stefan Alexa din Giulvez, Mateiu Milencoviciu din Foeni, Trifon Ardelean din Voiteg, Ioan Gruescu din Cebza, Petru Doboș din Partoș și Danil Cereguț din Liget. *VI. Din protopresbiteratul Oraviței:* Serafin Jurca din Vasiova, George Țunea din Varadia, Martiu Boghia din Brosceni, Traian Lința din Cașova, Iosif Rosu din Comorisee, Ioan Căpăț din Greovaț, Iosif Marghita din Jitini, Pavel Cipu din Jurjova, Sofronic Liuba din Maidan, Petru Poienariu din Mărcina, Sava Molin din Măniom, George Jian din Oravița-română, Nicolae Simu din Rachitova și Ioan Dincă din Tîcfaniul-mic.

Tariful zonelor la căile ferate. Dela 1 August a. c. se va introduce pe toate liniile căilor ferate austro-ungare un tarif nou cu porto personal. Liniile ferate se vor împărți în 14 zone și astfel vor fi 14 prețuri de călătorie. Prețul personal pentru cea mai mică zonă nu va fi mai scump de 10 cr. ér portul personal pentru cea mai mare zonă nu va trece peste 8 fl. Astfel călătoriile mai depărtate vor costa relativ cu 4—5 părți mai puțin ca până acum, pe când pentru distanțe mai mici (150—250 metri) diferența prețului de călătorie va fi foarte însemnată.

Cas de mörte. *Gavril Selcoteanu*, căpitan ces. reg. în al 41-lea an al vieții sale, după grele suferințe în 16/28 l. c. la 3 ore p. m. și-a dat sufletul în mâinile creatoriului, deplâns de familie, rudeni și amici. Remășițele pămîntesci ale defunctului sau aședat cu onorurile militare cuvenite și participând corul vocal român și un public distins numeros Joi în 18/30 l. c. la 3 ore p. m. după rital gr. or. spre odichna eternă în cemetierul gr. or. din Caransebeș. Fie-i țărina ușoră și memoria binecuvîntată!

Concurs.

Conform ordinațiunei ven. Consistoriu diecesan de dato 1/13 Martie a. c. Nr. 98 S. se escrie concurs pentru îndeplinirea postului învățătoresc la școla confesională din *Oravița-română* protopresbiteratul Oraviței, comitatul Caras-Severinului cu termin de alegere până în 4/16 Iunie 1889.

Emolumentele sînt:

1. Salariu în bani gata 220 fl. v. a.
  2. Pentru scripturistică 10 fl.
  3. Pentru conferințe 10 fl.
  4. Paușal de lemne, din care are a-se încălzi și școla 40 fl.
  5. 1³/₄ juger pămînt arătoriu.
  6. Cortel liber cu o grădină estravilană de 1¹/₂ juger.
  7. Dela fie-care înmormîntare unde va fi poștit 50 cr.
- Doritorii de a ocupa acest post sînt avisați a-și trimite recursele înștiuite conform prescrișelor din staf. org. bis. adresate comitetului parochial din Oravița-română la

mult. on. domn Administrator protopresbiteral Alesandru Popoviciu în Oravița-montană. Totodată sînt poștiți a se presenta în vre-o duminică seú sêrbătore în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic. Cei cu 3 ori 4 clase gimnasiale seú reale, precum și cei apți de a instrua și conduce corul vocal vor fi preferiți.

Oravița-română, în 28 Aprilie (10 Mai) 1889.

[14] 3—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu Administratorul protopresbiteral.

Concurs.

Conform ordinațiunei Venerabilului Consistoriu diecesan din 12. Aprilie a. c. Nr. 204 B. se escrie concurs pentru întregirea postului de capelan pe lângă neputinciosul paroch Ioan Petrovici din Ciclova română, cu termin de concurs de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post de capelan sînt: a treia parte din suma de 405 fl. cari sînt tôte venitele parochiei de sub întrebare.

Ceice doresc a reflecta la acest post sînt poștiți a-și trimite recursele lor instruate conform statutului organic și a regulamentului pentru parochii până la terminul susarçtat, fiind adresate comitetului parochial prin prea on. oficiu protopresbiteral în Iam.

Recurentii sînt invitați a se presenta în vre-o duminică sau sêrbătore în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și predică, după ce s'au însinuat la protopresbiterul concerninte.

Ciclova-română, din ședința comitetului parochial tinută în 11 Maiu 1889.

[15] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Filip Adam*, m. p. protopresbiter.

Licitațiune minnendă,

care se escrie pre basa ordinațiunii consistoriale din 22 Aprilie 1889 Nr. 361 B. pentru zidirea unei noue biserici în comuna *Berliste*, protopresbiteratul Bisericei-albe, diecesa Caransebeșului în suma preliminară cu 22.515 fl. 57, érá nu cu 22.267 fl. 90 cr. cum s'a fost pus în prima publicațiune.

Licitațiunea minnendă se va ținea în școla confesională din *Berliste* la 9 ore antemeridiane în Lunea Rusaliilor în 29 Maiu st. v. 10 Iunie st. n. 1889.

Doritorii de a întreprinde zidirea acesta au la terminul amintit a-se presenta în fața locului în *Berliste* și a se legitima în mod vrednic de eredită, că sînt deplin calificați în arta zidirii (arhitecti calificați) și cu renume bun; apoi au a depune înainte de începerea actului de licitațiune un vadiu de 10% în bani gata seú obligațiuni de stat din prețul preliminar pentru întreaga zidire, care vadiu în cazul primirii întreprinderii va rămănea depus în lada bisericii până la încheierea contractului și colaudarea lucrului sêvêșit.

Întreprindetoriul rămănea deobligat față cu comuna îndată după finirea actului de licitațiune și subscrierea actului. érá comitetul parochial față de întreprindetoriul rămănea deobligat numai după umata aprobare (ratificare) a contractului din partea Consistoriului diecesan.

Elaboratele tehnice, condițiunile și împrejurările mai deaprobe referitoare la zidire se pot vedea la epitropia parochială din *Berliste* în ziua de licitațiune și și mai înainte.

Berliste, în 30 Aprilie 1889.

Comitetul parochial în conțelegere

[15] 3—3

cu protopresbiterul

Filip Adam.

